OPINIA

UCZELNIA KORCZAKA

Neuroróżnorodność a autyzm - definicja i rozpoznanie

DR MAGDALENA MARKOWSKA

Psycholożka, pedagożka i diagnostka dzieci i młodzieży. Ukończyła studia podyplomowe z psychologii klinicznej w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym. Współzałożycielka i prezeska Fundacji Instytut Da Vinci oraz Niepublicznego Przedszkola Akademia Kota Leonarda, w którym opracowała autorską metodę edukacyjno-terapeutyczną do pracy z dziećmi w spektrum autyzmu. Utworzyła Centrum Diagnozy i Terapii Koliber zajmujące się diagnozą i terapią dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwoju.

Różnicowanie zaburzeń w kontekście diagnozy autyzmu jest kluczowe dla zapewnienia odpowiedniego wsparcia i interwencji dla osób dotkniętych tym zaburzeniem. Autyzm charakteryzuje się szerokim spektrum objawów, w tym trudnościami w komunikacji, interakcjach społecznych oraz powtarzalnymi zachowaniami. Ważne jest, aby odróżnić te objawy od innych zaburzeń, takich jak ADHD, zaburzenia lękowe czy zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne, które mogą prezentować podobne symptomy.

Diagnostyka różnicowa wymaga dokładnego zebrania wywiadu klinicznego, obserwacji zachowań oraz możliwości zastosowania odpowiednich narzędzi diagnostycznych, takich jak ADOS-2 (Autism Diagnostic Observation Schedule) czy ADI-R (Autism Diagnostic Interview-Revised). Narzędzia te umożliwiają szczegółową ocenę objawów charakterystycznych dla spektrum autyzmu, jednocześnie pomagając wykluczyć inne potencjalne zaburzenia. Ważne jest również uwzględnienie historii rozwoju dziecka oraz kontekstu rodzinnego i szkolnego. Specjaliści muszą być świadomi współwystępowania różnych zaburzeń, co dodatkowo komplikuje proces diagnozy.
Kluczowe znaczenie ma współpraca wielodyscyplinarnego zespołu, w skład którego wchodzą psychologowie, psychiatrzy, logopedzi oraz terapeuci zajęciowi, aby zapewnić holistyczne podejście do diagnozy i terapii. Dzięki różnorodnym perspektywom, zespół może lepiej zrozumieć złożoność objawów i stworzyć bardziej trafny i pełny obraz stanu dziecka. Precyzyjna diagnoza pozwala na opracowanie indywidualnego planu terapii, który odpowiada specyficznym potrzebom dziecka, co jest kluczowe dla jego dalszego rozwoju i integracji społecznej.

Nowe pojęcie: spektrum autyzmu

Od stycznia 2022 r. Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-11 zastąpiła ICD-10 na arenie międzynarodowej. Wkrótce nastąpi wdrożenie tej klasyfikacji i dostosowanie jej do systemu krajowego.
W klasyfikacji ICD-11 nie wyróżnia się już takich jednostek jak Zespół Aspergera, Zespół Retta, autyzm dziecięcy czy atypowy. Wprowadzenie pojęcia „spektrum autyzmu" ma na celu lepsze odzwierciedlenie zróżnicowania objawów i nasilenia zaburzeń w ramach jednego kontinuum.
Diagnoza w ramach spektrum autyzmu w ICD-11 będzie uszczegółowiona o poziom rozwoju funkcjonalnego, komunikacyjno-językowego i intelektualnego osoby diagnozowanej. To podejście pozwala na bardziej precyzyjne określenie indywidualnych potrzeb i możliwości każdej osoby z autyzmem, co z kolei umożliwia lepsze dostosowanie interwencji terapeutycznych. Wdrożenie nowej klasyfikacji wymaga przystosowania zarówno systemu diagnostycznego, jak i podejścia terapeutycznego do nowych standardów. Adaptacja do zmian w ICD-11 jest krokiem w stronę bardziej zrozumiałego i spójnego systemu diagnozy i wsparcia dla osób ze spektrum autyzmu. Dzięki temu możliwe będzie zapewnienie bardziej spersonalizowanego i efektywnego wsparcia, co jest niezmiernie ważne dla ich rozwoju i jakości życia.

Autyzm a neuroróżnorodność

Ważnym aspektem współczesnego podejścia do autyzmu jest jego rozumienie w kontekście neuroróżnorodności. Neuroróżnorodność podkreśla, że różnice neurologiczne, są naturalnym wariantem ludzkiego mózgu. To podejście promuje akceptację i integrację osób z autyzmem jako równoprawnych członków społeczeństwa, z unikalnymi talentami i perspektywami, które wzbogacają nasze społeczności. Uznanie podczas diagnozy aspektu neuroróżnorodności pomaga w tworzeniu bardziej wspierających i zrozumiałych środowisk dla osób ze spektrum autyzmu.
Jako psycholożka dzieci i młodzieży oraz certyfikowana diagnostka, podkreślam znaczenie precyzyjnej i wszechstronnej diagnozy w procesie wsparcia dzieci i młodzieży. Współpraca zespołu specjalistów oraz dostosowanie się do nowych standardów ICD-11 to kluczowe elementy zapewniające rzetelną i trafną diagnozę, a uwzględnienie w niej aspektów mocnych stron i talentów osób badanych, może znacząco poprawić funkcjonowanie i jakość życia osób z autyzmem oraz ich rodzin.

Źródła:

- Janas-Kozik, M., Wolańczyk, T. (Red.), *Psychiatria dzieci i młodzieży,* PZWL, 2022
- Majewicz, *P.ICD-11 – implikacje w badaniach i praktyce psychologiczno-pedagogicznej* [w:] *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*, 42(1), s. 123–139, 2023
- WHO (2022 b). *ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics* Dostęp: 14.06.24 z: https://icd.who.int/browse11/l-m/en
- Winczura, B., *Neuroróżnorodność na polskich uczelniach,* Impuls, 2024